Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

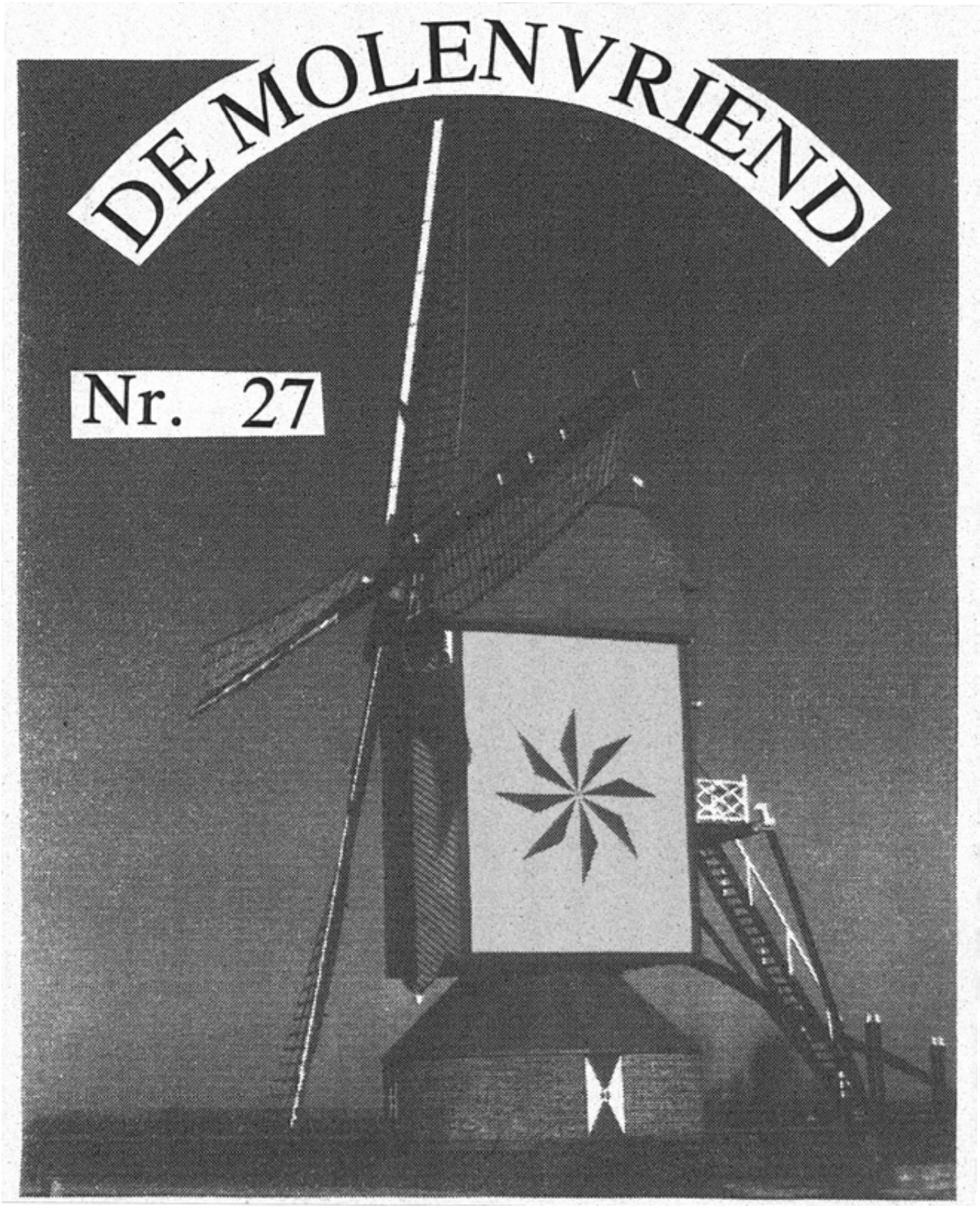

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	Wim Blankespoor Tel. 08851-14471	Langeweg 90 6591 XZ GENNEP
SECRETARIS	Don Werts Tel. 08850-15362	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS
PENNINGMEESTER	Hans Heijs Tel. 08855-71463	Bilderbeekstraat 26 5831 CX BOXMEER
BESTUURSLID	Perry Hendriks Tel. 08850-22872	De Vang 20 5437 BP BEERS
AMBTELIJK SECRETARIS	Ben Verheijen Tel. 08850-13298	Moleneind 4 5431 HW CUIJK

COMMISSIES

ARCHIEFCOMMISSIE	Tel. 08857-1622	Hoogeindse Kampen 5 5447 PS RIJKEVOORT
PROMOTIECOMMISSIE	Tel. 08850-15362	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS
LEDENADMINISTRATIE	Tel. 08850-15362 GIRONUMMER: 4008385 onder vermelding adres penningmeester	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS
MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	Tel. 08857-1622 Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	Hoogeindse Kampen 5 5447 PS RIJKEVOORT
BIOTOOPWACHT LAND VAN CUIJK	Ben Verheijen Tel. 08850-13298	Moleneind 4 5431 HW CUIJK

DE MOLENVRIEND 27

Colofon

Jaargang 11, nummer 1, maart 1995
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden en donateurs van de vereniging. De contributie hiervoor is respectievelijk ƒ 20,- en ƒ 15,00; welke bij aanmelding gestort kan worden op de girorekening van de vereniging. Losse nummers kosten ƒ 1,50. De Molenvriend is een advertentie-medium.

REDACTIE *Frits Harteman* *Jan van Riet*
Robbert Verkerk *Don Werts*

REDACTIEADRES *Isabellalaan 30 5441 GW Cuijk*

Voorpagina : De molen "De Ster" of "De Hamse Molen" te Wanroij

In dit nummer

pagina 2	**Colofon**
pagina 3	**In dit nummer**
	Van de redactie
pagina 4	**Mededelingen van het bestuur**
pagina 5	**10 jaar vereniging Molenvrienden Land van Cuijk** door: Don Werts en Robbert Verkerk
pagina 15	**Molens in het Land van Cuijk** een rubriek over de actuele situatie van een molen in het Land van Cuijk door: Frits Harteman
pagina 19	**Carnaval in Riekevort** Verhaal over onroerend goed bij de optocht van Rijkevoort door: Robbert Verkerk
pagina 23	**Openluchtmusea** "Maihaugen" te Lillehammar door: Robbert Verkerk
pagina 25	**Molens in de regio** de stand van zaken omtrent onze 13 molens door: Frits Harteman

Van de redactie

We beginnen het nieuwe jaar weer op tijd met een verse Molenvriend. Vorig jaar moest het streven van 4 Molenvrienden per jaar voor het eerst gehaald worden, dit jaar is er geen excuus meer mogelijk.

In dit nummer staan Don en Robbert stil bij het 10-jarige bestaan van de vereniging. Op 28 januari werd dit gevierd in Wanroij. In een lang artikel wordt een overzicht gegeven van de eerste tien jaar. De ups en downs van een jonge vereniging.

Frits staat deze keer stil bij de molen "De Ster" of de "Hamse Molen" te Wanroij. Vele leden kennen deze gele molen met zijn 8-puntige ster. Wie van Sint Anthonis naar Wanroij rijd kan deze molen niet missen.

In een klein artikel wordt stilgestaan bij het carnaval. Terwijl vele molenaars zich in dit volksfeest storten, is er ook een molen in deze streek die geregeld meedoet met de optocht. Volgens de molenaars had hij de eerste prijs verdiend in de categorie "onroerend goed", maar deze categorie deed helaas dit jaar niet mee. Als de molenaar de molen trouwens niet op tijd voor de bui gestopt had, waren er toch nog molenonderdelen tussen de optocht zelf terecht gekomen.

In Molenvriend 14 werd de rubriek "Openlucht-musea" geopend met het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. In dit nummer wordt deze rubriek voortgezet met het museum "Maihaugen" te Lillehammer (Noorwegen). In de volgende nummers zal deze rubriek vaker terugkomen.

De redactie hoopt dit jaar weer op vele inzendingen van de leden. Doe eens een poging en pak een pen.

Mededelingen van het bestuur

Het jaar 1995 begon voor het bestuur enerverend. De hele maand werd er gewerkt aan het tienjarig jubileum van de vereniging. Tussendoor werd à propos nog een presentatie over de molens in het Land van Cuijk gehouden als opvulling van de jaarvergadering van de Historische Kring Land van Cuijk.
Genoemd jubileum vond plaats op 28 januari. In een Chinees restaurant in Wanroij boden we alle leden, donateurs en molenrelaties een receptie aan. Aansluitend was er voor de liefhebber een Chinees buffet. Gezien de vele felicitaties en de opkomst (circa 30 personen) mogen we concluderen dat we nog steeds volop in de belangstelling staan. Helaas zijn jubilea niet elk jaar aan de orde, maar een en ander was zeker voor herhaling vatbaar.
Op 21 maart hielden we onze eigen jaarvergadering. De opkomst was helaas mager, maar na de pauze mochten we wel veel opsteken van het praatje van de heer Douma van de Historische Kring Land van Cuijk over de molens in het Land van Cuijk in vroegere tijden.

Het bestuur kwam in de afgelopen periode enkele malen bij elkaar. Gepraat werd over taakverdeling en met name die van de secretaris. Tijdgebrek speelt laatstgenoemde parten, maar gelukkig blijkt Ben Verheijen het bestuur te willen steunen met soortgelijke secretaris-activiteiten. Alhoewel Ben (voorlopig) geen officieel bestuurslid is, hoort hij wel thuis in het organisatieschema van de vereniging, zoals dat op pagina 2 in dit tijdschrift is afgedrukt. Ook de biotoopwacht Land van Cuijk is op deze manier rechtstreeks gekoppeld met het bestuur van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk.
Andere onderwerpen op de bestuursvergaderingen waren de wederom te initiëren evenementendag rondom landgoed Tongelaar en een nieuw concept voor de organisatie van een wervingsdag voor nieuwe vrijwillige molenaars. Dit laatste zou concreet gezien neerkomen op het tegelijkertijd openstellen van enkele molens in het Land van Cuijk met bijbehorende aankondigingen in de desbetreffende lokale media. Zo wordt de absolute afstand van belangstellende tot het molengebeuren kleiner en zo hopelijk ook de relatieve afstand.
Wat betreft Tongelaar komt het er op neer dat we dit jaar wederom op Open Monumentendag een open dag organiseren in en om het kasteel. We hebben inmiddels een bakker gevonden die bereid is om na te gaan of de oude bakoven weer operationeel te krijgen is. Zo ja, dan kunnen we op de bewuste dag gaan bakken en wellicht het meel (zogenaamd) betrekken van de molen (in Sint Hubert). Natuurlijk moet dat dan met paard en wagen vervoerd worden! Of een en ander te realiseren valt zal binnenkort moeten blijken.

Per 1 januari 1996 zal Hans Heijs zijn functie van penningmeester overdragen aan Perry Hendriks. Hans blijft uiteraard wel gewoon bestuurslid. In het najaar zullen de eerste stappen voor deze functie-overdracht genomen worden, zoals de overschrijving van de bank van Boxmeer naar Beers/Cuijk.

Deze opsomming van activiteiten zou niet compleet zijn als we ook nog even de stand van zaken rondom de nieuwe stand zouden mededelen. Helaas laat de voltooiing nog op zich wachten, maar er hebben zich inmiddels vrijwilligers aangemeld voor assistentie hierbij.

de secretaris

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.
De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

10 jaar vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

Het begin

De vereniging Molenvrienden Land van Cuijk mag dan volgens de statistieken tien jaar bestaan, de feitelijke aanzet ertoe werd indirect al eind zeventiger jaren genomen. In die tijd verschenen de eerste vrijwillig molenaars in het Land van Cuijk. Niet alleen hier maar ook in de rest van Nederland bleken de vrijwillige molenaars een geschenk uit de hemel, want sinds dat de molens niet meer commercieel gebruikt werden, liep het aantal vakmolenaars sterk terug. Reeds in de zestiger jaren werd daarom landelijk het Gilde van Vrijwillige Molenaars opgericht, een organisatie die zich zou inzetten voor het werven van nieuwe vrijwillige molenaars en voor de opleiding van deze molenminnende mensen.

De eerste vrijwillig molenaar die in het Land van Cuijk zijn intrede deed was Nick Wortman. Op de "Jan van Cuijk" te Cuijk ging hij daar molenaar Kessels assisteren. Al spoedig lukte het Nick om andere molen-geïnteresseerden warm te maken voor ook zo'n hobby. Op die manier ontstond er een kleine club van vrijwilligers-in-opleiding. Het was deze club vrijwilligers die begin jaren tachtig het idee kregen om een vereniging te vormen die als doel het behoud van de molens in het Land van Cuijk zou hebben via samenwerking met moleneigenaren en andere belanghebbende instanties. In deze tijd kregen de molenaars daar ook tijd voor.

Molenaar Kessels bij de opening van de "Jan van Cuijk" in 1975. Deze man stond aan de wieg van de vrijwillige molenaars in de streek.

Vanaf de zeventiger jaren was het draaien geconcentreerd op de molens van Cuijk en Gennep ("De Reus"), welke laatste veel onderhoud vergde. Toch konden vooral de leerlingen veel leren op de "Plasticmolen" - een bekende uitspraak van Henk Hulscher, die zich stoorde aan het beton rond de as en alle oplossingen die Nick aandroeg voor problemen, en die meer plastic dan hout bevatten - omdat vele daar niet kwamen opdagen. Iedere maand werd er een schema opgesteld, waarin de zaterdagen werden verdeeld over de molens. Naast Gennep en Cuijk kwamen ook Wanroij, waar Jan Selten de sleutel maar nog niet de vereiste papieren had; Beugen, waar molenaar Gerrit van den Berg geassisteerd werd en Gassel. In 1980 kwam er eindelijk wat lucht voor Nick toen Theo van Bergen slaagde voor zijn examen op de molen "Desiree" te Megen. Theo ging de pas opgeknapte molens van Beugen en Mill beheren en nam Joost Schoenmakers mee als leerling. Vooral deze Millse molen werd als een raar geval gezien. De roeden waren namelijk te kort, zodat het verhaal ging dat Ben Verheijen een keukentrap nodig had om in de wieken te komen. Dat is trouwens het enige nadeel in een molen als je klein bent, want Ben was in de "Jan van Cuijk" de enige die nergens zijn hoofd tegen stootte.

In het begin van de tachtiger jaren werd ook de

Hapse molen enigszins geïntegreerd in het circuit door leerling Robbert Verkerk, die op zondagen samen met Cor Roeven uit Groesbeek Piet Peters assisteerde bij het malen van graan.

In 1981 kwam er in het voorjaar weer een molenaar bij. Ben Verheijen slaagde op de molen te Vlierden. Ook Cor Roeven haalde zijn examen, ondanks de zenuwen die de gehele molen van Kekerdom deden trillen. In het najaar kwam de grote doorbraak. Vijf molenaars gingen op examen en slaagden allen: Henk Hulscher, Joost Schoenmakers en Jan Selten op de stadsmolen van Doetinchem en enige weken later Robbert Verkerk en Albert van Koot in de zeikende regen op de molen van Oirschot. Nick zijn werk was voltooid en de molens in de streek konden draaien. Ben liet de Cuijkse molen draaien, Robbert bleef in Haps, Joost ging naar Venray, Jan mocht eindelijk in Wanroij gaan draaien, of was het toch blijven draaien, en Albert en Henk assisteerden hier en daar. Later slaagde ook Johan Reijnders op "De Pegstukken" te Schijndel en nam de molen van Mill van zijn leermeester over, die nu alleen Beugen voor zijn rekening nam, samen met Gerrit. Maar Theo bleef met een schuin oog kijken naar de molenromp in Oeffelt.

De molen "De Reus" te Gennep van de familie Koopmans, één van de molens waar de eerste vrijwilligers hun opleiding kregen.

Reeds in 1983 werd er door de molenaars al over en weer vergaderd. Dit leidde langzaam maar zeker tot de oprichtingsplannen van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk.

1984

In 1984 kregen de oprichtingsplannen een vastere vorm en werd er gepraat over de inhoud die de toekomstige vereniging zou moeten krijgen. De molenaars zaten zodoende regelmatig om de tafel.

De definitieve vergadering vond thuis bij molenaar Henk Hulscher plaats. De aanwezige bogen zich over de statuten van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen en maakten daaruit de gewenste statuten voor de vereniging. Maar niemand stond erbij stil dat deze statuten niet toepasbaar waren voor een vereniging. Er stond bijvoorbeeld niets in over leden, terwijl die van wezenlijk belang zijn voor een vereniging. De notaris zou deze statuten later dan ook bijna geheel wijzigen.

Op 13 april 1984 vond de uiteindelijke oprichtingsvergadering plaats. De vereniging Molenvrienden Land van Cuijk was een feit!
De reeds geslaagde vrijwillige molenaars Ben Verheijen, Johan Reijnders en Robbert Verkerk en cursist Eddy Derks namen het voortouw in handen en werden zodoende de bestuursleden van het eerste uur. Johan werd voorzitter, Ben nam het secretarisschap op zich, Robbert vervulde de rol van vicevoorzitter en Eddy werd het penningmeestersschap toebedeeld. Hun start-activiteiten bestonden uit het vervaardigen van een stand, het ontwerpen van een folder en briefhoofd en andere middelen om mee naar buiten te kunnen treden.

Medio 1984 werd er intern druk gewerkt aan de Molenavond die in november in de Streek-schouwburg in Cuijk zou plaatsvinden. Het zou dè gelegenheid worden waarbij de vereniging zich naar buiten zou presenteren. Tevens was het een soort informatieavond voor molens. En de adder onder het gras was natuurlijk werving van leden en donateurs om de kersverse organisatie financieel te ondersteunen.

Het onderscheid tussen leden en donateurs berust op het stemrechtverschil bij vergaderingen en een contributieverschil.

Eind 1984 gingen er veel brieven de deur uit naar instanties in het Land van Cuijk, waarin werd gevraagd om een startsubsidie. Voornamelijk moesten we het hebben van banken. Maar ook de Industriële Kring en enkele ondernemers waren gul voor de jonge vereniging, zodat al snel een start kapitaal van rond de *f* 3000,- bijeen was gebracht.

1985

Vrijdag 18 januari 1985 was een belangrijke dag voor de vereniging. Die dag passeerden de opgestelde statuten de notaris en werden ze opgenomen in een notariële akte. Dit impliceerde vervolgens de inschrijving in het verenigingen- en stichtingsregister van de Kamer van Koophandel.
Het bestuur en de actieve leden konden nu hun activiteiten voortzetten onder naam van Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk. Er werden restauratieplannen gemaakt voor de molens te Beers en Langenboom, welke allebei als troosteloze romp in het landschap staan, maar nog niet als verloren beschouwd hoefden te worden.

Voor Langenboom kwam de actie zeer snel op gang. In de regionale krant stond een bericht over de afbraak van de romp, welke eigendom was van dhr. van Schayik. Binnen een week gingen Ben en Robbert bij hem op bezoek en spraken over restauratie. Al gauw bleek dat het al over twaalf was. De zaken gingen slechter en van restauratie, die in de zeventiger jaren nog mogelijk was, kon geen sprake meer zijn. De Langenboomse molencommissie werd nog bij elkaar geroepen, maar zonder de voorzitter uit de zeventiger jaren Gerrit Braks, kon deze commissie niets meer doen. De kaars ging langzaam uit en enige jaren later verdween de romp.

Bij Beers speelde hetzelfde. De gemeente wilde de romp afbreken, maar ontbeerde de steun van de oudeigenaar Herman van de Besselaar. Deze stelde dat de molen destijds verkocht was aan de gemeente met de belofte om hem te restaureren. Van afbraak kon dan ook geen sprake zijn. Samen met enkele bestuursleden gingen we dan ook naar wethouder Walk. In de serre werden restauratieplannen opgesteld. De kerk bleef echter voorrang krijgen, zodat er nog steeds geen restauratie heeft plaatsgevonden. Wel besloot de gemeente de molen beter te conserveren. De gehele kap werd ingepakt in oranje plastic, welk met een touw om de romp bijeen werd gehouden. Net een hele grote lollie. Volgens de gemeente moest dat de molen 20 jaar beschermen. Zoals altijd overdrijft men wat in de politiek, maar

De Langenboomse Molen in betere tijden. Afbraak kon door de vereniging niet verhinderd worden.

een week heeft het toch zeker gehouden. Wekelijkse vernieuwing van deze "Pont Neuf"-verpakking was duurder dan restauratie dus er gebeurde even niets meer. Het bestuur besloot intussen samen met Herman de molen te inspecteren. Eddy zou daarbij foto's maken. Het werd een fraaie reportage met veel duivenstront en hier en daar een molenonderdeel. Wel bleek dat het plastic dat Herman in 1965 tegen het kapbeschot had aangetimmerd de molen te hebben gered. Alles was nog redelijk droog. De vereniging drong nu bij de gemeente aan op conserveringsmaatregelen. De gemeente besloot hierop de kap af te nemen en op te slaan. Een kleine puntkap siert nu de Beerse molen, wachtend op betere tijden.

De derde molen die aandacht verdiende van de piepjonge vereniging was de Gasselse molen "Berg-

zicht" van Jan van Haren. Hier moest de biotoop rond de molen groots aangepakt worden. Ondanks dat de vereniging niet veel hoop had werd de frontale aanval ingezet door Eddy. Na vele jaren strijd is de biotoop aanmerkelijk verbeterd. Het goede onderhoud dat dhr. van Haren uitvoerde aan zijn molen en het aanbrengen van Van Busselneuzen om de wind optimaal te gebruiken hebben de opstelling van de gemeente zeker beïnvloed.

De molen van Beers voordat de kap werd verwijderd.

In mei werd het periodiek “De Molenvriend” in het leven geroepen en verscheen zodoende het eerste nummer van de eerste jaargang. Het zou het lijfblad van de vereniging worden, vol met nieuws over de molens in het Land van Cuijk maar ook met praktische wetenswaardigheden over de molentechniek en nog veel meer. Dit orgaan van de vereniging zou dan ook tevens de spreekbuis naar de leden en donateurs zijn.
Er werd nog iets belangrijks die tijd geïnitieerd, namelijk het archief voor de molens in Land van Cuijk. Men begon met het verzamelen van oude foto's van bestaande of vaak al verdwenen molens. Uitgebreid met (oude) kranteartikelen zou het een waardevolle verzameling over de historie van de molens worden.

Ook de eerste en tot nu toe grootste biotoop-opmeting diende zich aan. Het betrof hier het sportpark rond de molen "Sint Petrus" te Venray, waar Joost op draaide. Eddy (de biotoopwachter), Robbert en Theo togen naar Venray voor het opmeten. Theo liep met grote passen te meten en kreeg meteen ruzie met de plaatselijke voetbalclub. En dat alleen maar omdat hij ze even uitlegde dat alle bomen in een kilometer rond de molen moesten verdwijnen. De clubleden zagen echter de lol van deze opmerking niet in. Eddy tekende de situatie uit met de bekende

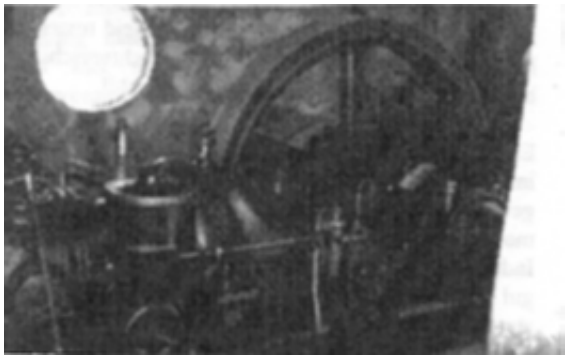

De Velpse oliemotor van de motormaalderij van dhr. Lamers voor de afbraak.

90% en 95% lijnen en de gemeente snoeide exact via de 90% lijn. En een schuin afgesnoeid bos is echt geen gezicht, dat kunnen de aanwezigen U verzekeren.

De molen “Bergzicht” te Gassel. Dat er iets aan de bomen gedaan moest worden is wel duidelijk.

1986

Lukte de vereniging het om bij moleneigenaren de noodzaak van kostbare restauratie te doen inzien, de zo weer in goede staat verkerende molens moesten ook aan het draaien gehouden worden. Al snel ontstond er een tekort aan molenaars. Daarom werd besloten tot het organiseren van een wervingsdag voor nieuwe vrijwillige molenaars. Deze werd in april op de molen in Beugen gehouden. Theo van Bergen draaide daar als vrijwilliger en bovendien was hij aangesloten bij het Gilde als instructeur. De respons op de dag zelf was niet klein en ook de informatieavond nadien werd goed bezocht. Uiteindelijk zijn er een drietal vrijwilligers van overge-

bleven, die hedentendage nog actief zijn op de molens in het Land van Cuijk. Slechts één van deze is nu ook gediplomeerd en hij kwam pas enkele weken na de wervingsdag opzetten. Een goede vriend had hem op deze hobby gewezen.

Naast deze activiteit werden in het voorjaar ook de nodige voorbereidingen getroffen voor de organisatie van de eerste Molendag Land van Cuijk, een dag waarop zoveel mogelijk molens voor het publiek opengesteld zouden worden. De dag vond plaats op 1 juni en werd een groot succes. Naast het “gewone volk” kwamen er ook veel collega-molenaars op bezoek.

1987

Begin 1987 treedt Stefan Willems tot het bestuur toe. Hij is vrijwillig molenaar-in-opleiding. Het bestuur is nu vijf man sterk. Stefan neemt geen speciale bestuursfunctie op zich, maar hij legt zich toe op het molenarchief.

Namens de vereniging gaat het bestuur een overeenkomst aan met de gemeente Mill en Sint-Hubert inzake het beheer van "De Heimolen" te Sint Hubert. Wederzijdse verplichtingen zouden moeten zorgen voor een verantwoord en degelijk beheer. Helaas heeft deze overeenkomst nooit echt goed gefunctioneerd. Dit lag niet alleen aan de vereniging, welke veel kritiek kreeg op het contract van de molenaars, maar ook aan de slechte onderhoudstoestand van "De Heimolen". Voor iedere restauratie werd te weinig geld uitgetrokken, zodat het nooit een prettige molen om mee te draaien zou worden. Ook anno 1995 laat de onderhoudstoestand van de toch geregeld gerestaureerde molen te wensen over.

"De Heimolen" stond nog vaker in de belangstelling. Op Nationale Molendag organiseerde de vereniging een kleurwedstrijd voor kinderen. Ze moesten een zwart-wit versie van de Molendagaffiche inkleuren. De beste prestaties werden beloond en de prijsuitreiking vond plaats op "De Heimolen".

Eind 1987 houdt de vereniging een soort referendum onder haar leden. De bedoeling is om een duidelijke beleidsrichting te kunnen bepalen. Centraal zou een overkoepeling van de vereniging over molenbelanghebbenden in het Land van Cuijk moeten staan. Dit idee wordt door de meeste leden echter niet geapprecieerd.

1988

Tijdens de jaarvergadering geeft secretaris Ben Verheijen te kennen niet langer te kunnen functioneren in het bestuur. De uitslagen van de enquête stroken niet met zijn opvattingen en hij vindt dat hij niet kan meewerken in een bestuur dat niet fun-

Wormenkwekerij

DE HAMSE MOLEN

MOLENSTRAAT 48

5446 PL WANROIJ

TELEFOON:

08859-52587

☞ **VERKOOP VAN WORMEN VOOR VISAAS**
☞ **VERKOOP VAN COMPOST**

damenteel mag ingrijpen in de bestaande structuur. Na enig overleg neemt Jos Vesters, bewoner van het molenaarshuis te Rijkevoort en geen molenaar, de taken van Ben over.

Op 24 september werd in Wanroij de Vlaams-Brabantse Contactdag gehouden. Een half jaar voorbereiding van de vereniging en de afdeling Noord-Brabant van het Gilde van Vrijwillige Molenaars was hieraan voorafgegaan. De dag werd gehouden in het recreatiecentrum "De Bergen" te Wanroij en begon zoals gewoonlijk rond de middag. Vele molenaars uit Noord-Brabant en Vlaanderen werden welkom geheten door de voorzitter van de vereniging. Door de vereniging werd een stand en een boekje over de molens in het Land van Cuijk verzorgd. De stand van Stefan Willems bevatte vele foto's van molens in de streek op een zwarte achtergrond. Het boekje "Molens in het Land van Cuijk" wat Robbert Verkerk in de stille uurtjes van zijn diensttijd (dat is zo'n 24 uur per dag) schreef telde 160 pagina's en stond boordevol informatie over de molens van de streek. Het werd aangeboden voor een zeer speciale prijs van f 5,- en vond gretig aftrek. Ook in de volgende jaren bleek dit boekje een succes. De gehele oplage van 250 exemplaren is verkocht.

Na de opening van de dag werden de molens van Sint-Hubert, Katwijk en Wanroij bezocht. Deze laatste leverde voor de Belgische bezoekers nog een fraai staaltje molentechniek. Malend zonder zeilen en borden met twee koppels stenen en een snelheid van 90 enden. Men beweert dat de standerdkast van Wanroij niet zo hard kan schudden, omdat hij zo groot is en drie verdiepingen telt. In de bui van die dag bleek dat hij zo hard kan schudden als een wipmolen, zodat zelfs enkele Belgische molenaars er bang van werden.

Na de regen en de molens ging men terug naar de zaal voor een optreden van de Cuijkse volksdansgroep Debka en de koffietafel. Na het eten werd de film over de opbouw van de snuif- en specerijmolen "De Ster" te Rotterdam-Kralingen vertoond. De molenaar van deze molen vertelde hierna wat over snuiftabak maken, waarna onze voorzitter de vergadering afsloot en de Belgen de lange tocht naar huis konden aanvaarden.

Ook in 1988 was de presentatie van de verenigingen van Cuijk in de Cuijkse Streekschouwburg. In het eerste verenigingsjaar had de vereniging zich reeds gepresenteerd in de schouwburg tijdens de open dag van de Cuijkse Hobbyclub "Victor Hugo". Omdat er voor de Vlaams-Brabantse dag toch een stand gemaakt was, kon er gemakkelijk meegedaan worden aan de presentatie van de Cuijkse verenigingen. Vele leden van de vereniging hielpen bij de stand en de dag werd dan ook een groot succes.

1989

Bij de jaarvergadering van 1989 geven Johan, Stefan en Eddy te kennen hun termijn niet te willen verlengen. Robbert neemt de voorzittershamer over van Johan en Hans Heijs de financiën van Eddy. Perry Hendriks en Don Werts versterken het bestuur.

Iedereen in het bestuur krijgt van de nieuwe voorzitter een speciale taak. Zo neemt bijvoorbeeld Don het archief over.

Ook wordt na vele trubbels over de dag en de draaitijden een tweede Molendag Land van Cuijk gehouden. Het wordt geen groot succes. De aankondiging in de Gildebrief komt te laat, door te laat verschijnen van dit orgaan en door de wisselende draaitijden is er veel ruzie onderling bij de molenaars. De meesten besluiten nu maar even op te houden met deze Molendagen.

De eerste excursie van de vereniging vind in het najaar plaats. Robbert neemt contact op met twee molenaars en regelt zo een excursie naar de paltrokmolen "De Eenhoorn" te Haarlem en de oliemolen "De Bonte Hen" te Zaandam. Bij deze zeer geslaagde tocht wordt op de terugreis nog even gestopt bij de paltrokmolen "De Held Jozua" te Zaandam.

Jos Vesters verandert van baan en heeft nu minder tijd voor het secretariaat. Zijn nieuwe functie houdt tevens in dat hij vaak naar het buitenland moet en het dus niet meer kan combineren met het secretariaat van de vereniging. Don Werts neemt ad-interim het secretariaat over, nadat Frits Harteman na twee weken bedenktijd heeft bedankt voor de functie. De vacature blijft openstaan tot de volgende jaarvergadering.

1990

De stand van de Vlaams-Brabantse dag wordt professioneler opgezet om reclame voor de

vereniging te kunnen maken in de verschillende dorpen in de streek. De stand reist van bibliotheek naar bibliotheek en maakt vele mensen attent op de vereniging.

De molen van Hondschoote. Een hoogtepunt van de excursie naar Noord-Frankrijk.

De excursie van 1989 wordt nu groter overgedaan. De aanleiding vormt een wens van Jan Selten om eens een olie-standerdmolen te bezoeken. Robbert organiseert een excursie van 3 dagen naar Noord-Frankrijk en Zuid-Vlaanderen. De eerste dag begint al met moeilijkheden, omdat Frits Harteman meer moeite heeft met het ophalen van zijn reisgenoten, dan Robbert met de zijne. De eerste ontmoeting loopt mis, maar bij een voor de zekerheid tweede afgesproken ontmoetings-plaats in België, denkt Frits ineens aan de tweede afspraak en stopt een rustplaats later. Robbert en zijn reisgenoten zagen ze langskomen, rennen naar de auto en rijden achter Frits aan en ontmoeten ze bij de volgende stopgelegenheid.
Het weer kan nog best goed zijn in eind augustus, maar het is wel erg vroeg donker. Zodoende konden Frits, Robbert en Robert Hoffman nog iets goedkoops eten in het plaatselijke restaurant terwijl Don, Paul Groen en Nico Jurgens voor het vallen van de avond op een primus nog net een kop soep konden opwarmen. De molens waren zeer interessant. Vooral de "Noordmolen" van mevrouw Vercruysse te Hondschoote, de molen van Terdeghem, de molen van Watten, waar de molenaars door ons werden geïnstrueerd in het omgaan met zeilen, en de molen van Nord-Leulinghem waren een groot succes. Verder kregen de reisgenoten in Templeuve voor Paul nog een advies over een nieuw anti-diarree middel, een maïskolf. Bij de olie-standerdmolen van Villeneuve-d'Ascq ging echter alles mis, omdat de eigenaar Jean Bruggeman, ondanks afspraak, niet kwam opdagen.

1991

Het bestuur ziet langzamerhand de problemen in van het tekort aan molenaars. De dubbele bemanning, die in de tijd van Nick nog als doelstelling gold, werd nooit gehaald. De 3 à 4 molenaars, die per jaar in Noord-Brabant door het "examen" komen is te weinig om de molens goed te kunnen bemannen. Als men daarbij bedenkt dat vele rare regeltjes geleerd worden, die later weer afgeleerd moeten worden, is het begrijpelijk dat de vereniging aan de bel trok. Angst bij de afdeling leidde ertoe dat dit initiatief geen succes had en de problemen anno 1995 steeds dreigender op ons afkomen. Een molen is genoeg voor een molenaar, zodat ook geen oplossing gezocht kan worden in één molenaar voor twee molens.

Ook kwam er weer een probleem uit het verleden naar boven. In 1985 vonden Eddy en Ben een oude motormaalderij bij de molen van Lamers in Velp. Lamers wilde de maalderij wel van de hand doen, maar hij moest in de streek blijven. De vereniging had geen geld, maar wethouder De Vet van de gemeente Mill wilde hem wel kopen voor plaatsing bij de molen van Sint-Hubert. Een maand na de koop overleed Lamers plotseling door rookvergiftiging en alles moest snel afgebroken worden. In 1990 werd bekend dat De Vet de oliemotor had verkocht aan een Limburgse, zeer geliefde, molenaar. Pogingen om hem terug te kopen hadden geen resultaat.

De wiekstanden van de streek werden in dit jaar gewijzigd. In het begin van de tachtiger jaren werd het duidelijk dat de oorspronkelijke wiekstanden in onze streek anders waren, dan de molenaars bij het Gilde leerden. Bij een geboorte in het gezin Van Koot, werden de molens van Cuijk en Wanroij in de vreugde gezet. Op dat zelfde moment overleed Karel Wagemans, oud-molenaar van Haps, waarvoor de molens van Rijkevoort en Haps in de rouw stonden. Alle vier de molens waren echter hetzelfde weggezet. Dit hield in dat de in ieder geval de rouw- en vreugdestand omgekeerd waren. Tijdens een bezoek aan de molenaar Michielsen van Merselo, kregen Frits en Robbert de uitleg voor deze wiekstand. Beschouwd men in de rest van Nederland de passage van de wiek als een levensloop, met een komende wiek als vreugde en een gaande als rouw, dan beschouwd men in ZO-Brabant en Limburg de omwenteling als een levensloop. Een gaande wiek wordt dan een startende wiek: het begin van een leven en dus vreugde; een komende wiek wordt een

eindigende en dus rouw. Na overleg met de vrijwilligers werd besloten de oorspronkelijke wiekstanden in ere te herstellen, begeleid door een formulier met wat uitleg voor de bezoekers.

De watermolen van Rothemühle bij Schwülper. Deze molen werd bezocht op de tweede dag van de excursie naar Duitsland.

In 1991 werd weer een buitenlandse excursie georganiseerd. Doel van deze excursie was nu het zuidoosten van de deelstaat Niedersachsen en het Kreis Minden-Lübbecke in Westfalen. Hoogtepunten waren de molens van Machtsum, Wendhausen (een molen met vijf wieken waar we door een groot comité werden ontvangen), Peine, Rothemühle, Burgdorf, Gilten, welke niet eens op het programma stond maar die gewaarschuwd waren door een collega moleneigenaar, de paltrokmolen van Rodewald en de molen van Meßlingen. Helaas was de boerderij van de familie Senne bij de molen van Meßlingen net een week eerder afgebrand. De molenaars hebben één nacht naast het bakhuisje en de afgebrande boerderij gekampeerd.

1992

Dit jaar begon met het onverwachtse aftreden van de voorzitter. Na onenigheid over het beheer van de Hapse molen, waarbij de beheerder geld ontving, maar er niet mee draaide en dit overliet aan vrijwilligers, legde Robbert de hamer neer. Het systeem in Haps, wat het afgesproken beleid doorkruiste was voor hem onaanvaardbaar en hij kon er dus ook geen verantwoording voor en uitvoering aan geven. Tijdens een extra ledenvergadering besloot Wim Blankespoor de vacature in te vullen. Hiermee was er voor de eerste keer een bestuur waarvan niemand de oprichting had meegemaakt.

Ook de redactie werd gewijzigd. Voor de eerste keer komt er een redactiecommissie om voor meer continuïteit te zorgen en om eindelijk de vier uitgaven per jaar te realiseren.

In de molen "Luctor et Emergo" te Rijkevoort werd voor de tweede maal een wervingsdag voor nieuwe molenaars gehouden. Het succes was aanmerkelijk minder dan de eerste wervingsdag in Beugen.

Het nieuwe bestuur houdt een referendum over de wensen van de leden ten aanzien van de vereniging. Hieruit blijkt dat men vooral aan regionale activiteiten de voorkeur geeft. Dat het moeilijk is hieraan invulling te geven, hebben de volgende paar jaar wel aangegeven.

1993

Tijdens de jaarvergadering van de vereniging De Hollandsche Molen werd er een jubileummarkt georganiseerd, waarbij verenigingen zich konden profileren. De vereniging had zich in de beginjaren reeds getoond met een stand bij de Vlaams-Brabantse Dag in Goirle (1986) en de vergadering in Arnhem van het Gilde van Vrijwillige Molenaars (1985). De presentatie in Amsterdam was zeker voor de penningmeester een doorslaand succes, dankzij de verkoop van stapels ansichtkaarten.

In de zomer vond er weer een meerdaagse excursie plaats. Deze keer werd de provincie Groningen aangedaan met o.a. het bezoeken van de "Krimstermolen" te Zuidwolde, de houtzager van Woltersum en de "Zilvermeeuw" te Onderdendam. Een barbecue bij en een overnachting in een molen, maakte de tocht tot een gezellig geheel.

In 1993 vond ook de eerste avondexcursie plaats. Het onderwerp was de molenmakerswerkplaats van Harry Beijk te Afferden. Zeker gezien de grote opkomst onder vooral de molenaars, mag deze excursie zeer geslaagd genoemd worden. Vooral de in aanbouw zijnde standerdmolen voor Marzahn bij Berlijn trok veel bekijks.

In Sint Hubert werd eindelijk wat gedaan aan de molenbiotoop. Door lang te blijven zeuren, kon ook de dorpsgemeenschap worden overtuigd van het nut van windvang. Hierdoor konden de driestammige eik voor de molen en de eik op de belt eindelijk gerooid worden. De molen zelf moest echter ook

weer een kleine (en ook weer te kleine) restauratie ondergaan. Hierbij zou onder andere een roede vervangen worden.

1994

In februari wordt voor de derde maal een regionale molendag gehouden. Om eindelijk verlost te zijn van de eeuwige discussie over hoelang er op zondag gedraaid moet worden, is besloten de dag op een zaterdag te houden. En het geluk lacht ons toe. Het blijkt de eerste zaterdag van het jaar te zijn met stralend weer, zodat vele bezoekers, ook molenaars uit andere streken, onze streek bezoeken. Sommige molens haalden de 200 bezoekers en iedereen had een gezellige dag.

De redactie voor "De Molenvriend" wordt weer eens gewijzigd. Omdat de vier nummers per jaar maar niet gehaald werden en de redactie tijdens een molenaarsvergadering haar menings-verschillen niet verborgen hield, werd Robbert toegevoegd aan de redactie om orde in de chaos te brengen. Dat had al in 1994 succes. Door duidelijke en strikte procedures konden de vier nummers gehaald worden. En nu nog volhouden, zodat het verslag over de volgende tien jaar in nummer 67 zal staan.

Het bestuur besluit tot het opzetten van een nieuwe stand - heeft U de tel nog bijgehouden, de eerste was voor bij de oprichting, de tweede van Stefan voor de Vlaams-Brabantse Dag en de derde voor de trektocht langs de bibliotheken - welke er nu professioneel moet uitzien. Velen wachten echter nog steeds op de definitieve voltooiing van dit meesterwerk.

Tijdens de Open Monumentendag wordt er een stand neergezet in het kasteel Tongelaar bij Mill. De stand is een samenraapsel van de eerste en de derde stand (niet de tweede, want die werd immers verwerkt in de derde!). Het verband met de molens betrof hier een nabij gelegen oud bakhuisje, waarin men in de toekomst molenmeel in molenbrood wil omzetten. Deze dag zou een aanloop daartoe zijn.

Op het gebied van het beheer van molens was er inmiddels veel veranderd. Nadat bij de eerste enquête beheer door de vereniging was afgewezen, besloten nu enkele molenaars zelf het beheer degelijk ter hand te nemen. In de nieuwe gemeente Boxmeer werd de beheersstichting voor de "Martinus" te Beugen uitgebreid voor de "nieuwe" molens van Rijkevoort en Oeffelt en zag hiermee de "Stichting Molens van de Gemeente Boxmeer" het licht. In Sint-Anthonis werd de molen van Wanroij opgenomen in de stichting voor de Oplose Molens. Ook de molenaars in de gemeente Cuijk proberen tot zo'n stichting te komen, maar hierbij zorgen de problemen in Katwijk, Beers en Haps voor stagnatie.

Qua molens ging het begin 1994 erg goed. Tien van de twaalf molens konden draaien, alhoewel niet tegelijk wegens een molenaarstekort. Gedurende het jaar gaat het echter weer bergafwaarts. De molen van Beugen wordt opgegeten door de Bonte Knaagkever en wordt stilgelegd. De molen van Sint Hubert volgt in 1995, 1 jaar na de opening. Wel draait nu de watermolen van Oploo.

De eerste lezing, welke niet gekoppeld was aan een leden- of molenaarsvergadering vond ook in 1994 plaats. In het voorjaar hield Robbert in een zaaltje te Haps een lezing over molens in Bretagne. De opkomst was niet erg hoog te noemen, maar de thuisblijvers hadden in dit geval duidelijk ongelijk.

In 1994 kwam ook de vereniging "De Hollandsche Molen" langs. Alhoewel de vereniging niets te maken had met deze excursie, zorgde zij wel voor het draaien van de molens langs de route, de uitleg in de bussen en verkocht zij vele ansichtkaarten, Molenvrienden e.d.. Net als de jubileummarkt was ook nu het grootste succes voor de penningmeester.

Eindelijk! De bomen bij de Heimolen in Sint-Hubert zijn allemaal weg. Alhoewel, allemaal?

1995

Het jaar begon goed met een presentatie over de molens in het Land van Cuijk van Don en Robbert tijdens de jaarvergadering van de Historische Kring

Nu we toe zijn aan de vierde stand, toch nog een foto van de eerste stand, opgesteld in de molen "De Ster" te Wanroy tijdens het 24-uurs malen.

Land van Cuijk. Er werd in het "kort" iets verteld over de 12 overgebleven molens van onze streek. Gezin de vragen en belangstelling na afloop, was het een zeer geslaagde presentatie van de vereniging.

De opening van de enige watermolen in de streek, verzorgd door het Gilde van Oploo.

Op 18 januari 1995 bestaat de vereniging 10 jaar. Deze telling vindt plaats vanaf de statutaire goedkeuring door de notaris en niet vanaf de eerste presentatieavond in de Cuijkse Streekschouwburg. Het feest voor de leden vindt op 28 januari plaats met een receptie plus maaltijd bij de Wanroijse Chinees. Tijdens deze avond bleek dat de vereniging na 10 jaar nog steeds springlevend is en klaar voor de volgende 10 jaar.

Tekst : Don Werts en Robbert Verkerk

Molens in het Land van Cuijk

"De Ster" te Wanroij

"De Ster" in wintertooi in 1985

Op onze molentocht kris-kras door het Land van Cuijk, willen wij u meenemen naar onze tweede standerdmolen waarbij wij met tweede geen bepaalde rang op het oog hebben. Zoals u wellicht weet hebben wij nl. het grote genoegen 2 molens van een dergelijk type in onze regio te hebben. De "Korenbloem" te Oploo hebben we reeds bezocht en beschreven in de Molenvriend nr. 22, vandaar het woord tweede. Na een aantal ander type molens wordt het onzes inziens hoog tijd die van Wanroij eens te bezoeken.
Deze molen is niet zo maar een standerdmolen. Dit is echt een aparte molen. Zo heeft hij twee namen t.w. de Hamse Molen en de Ster welke laatste na wij veronderstellen wel het meest bekend is bij de molenliefhebbers. Op de plaats waar hij nu staat heeft hij echter niet altijd gestaan, dat was voor de herbouw, schuin aan de overkant. Maar nadat hij na een arbeidzaam leven in Wanroij van 163 jaar van ouderdom en verwaarlozing in 1974 om precies te zijn op 3

De eikel aan het einde van de borstnaald

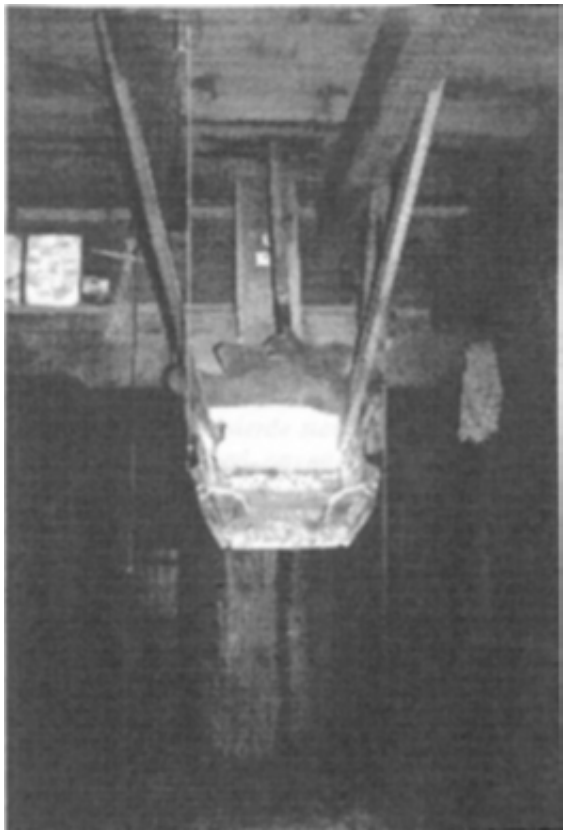

De maalbak van de voormolen aan de staartzijde van de standerd. De touwtjes voor de zakken hangen klaar.

juli spontaan in elkaar is gezakt is hij in 1978 op zijn huidige plaats herbouwd.
Maar dit is nog niet alles. Het meest karakteristieke aan hem is dat hij drie zolders heeft. Een dergelijk type komt men in Noord-Brabant niet tegen en als men de folders mag geloven in heel Nederland niet. Dit zal wel berusten op wat chauvinisme daar voorzover ons bekend er ook nog een in Usselo (O) en in Brielle (ZH) staat.

De maalbak van de achtermolen in de hel

Bij de herbouw heeft men gebruik gemaakt van oude onderdelen die nog bruikbaar waren o.a. de standerd, het bovenwiel en de as. Inmiddels is deze laatste ook vervangen zodat er niet veel meer over is van de oorspronkelijke molen aan de overkant.

De achtermolen onder de brasem door gezien tegen de borst.

Op een zonnige en winderige dag in maart hebben we de molen bezocht voor het nemen van de foto's. Molenaar Jan Selten was helaas door zijn werkzaamheden verhinderd aanwezig te zijn. Maar ons kent ons, zodat de sleutel klaar lag.

De molen heeft een kruilier, dit in tegenstelling tot zijn soortgenoot in Oploo die uitgevoerd is met een windkoppel. Via een hoge trap komen we op het bordes dat er met zijn nieuwe verflaag goed uit ziet en niet alleen het bordes maar de gehele molen zit goed in z'n jasje. Bij binnenkomst op de maalzolder gaan we maar eerst naar beneden "de hel" in, de eerste zolder van de drie. Aangezien het aardedonker is maken we het luik open zodat we een blik op het

De standerd vanaf de borstzijde gezien naar de staart toe.

interieur kunnen werpen. Afgezien van de doorlopende standerd onderscheiden we de maalbak en de licht van het steenkoppel op de maalzolder. Verder is er nog een aantal handmolentjes en wat specifiek gereedschap ondergebracht.

"De Ster" tijdens het nachtmalen in de tachtiger jaren. Er werd toen 24 uur lang gedraaid.

Vervolgens weer naar boven naar de maalzolder. Deze vertoont het gebruikelijke aangezicht, maalbak en licht, tafel en stoelen voor de vermoeide bezoekers en het gebruikelijke collectebusje, wat niet alleen door Jan maar ook weleens door "Alleman" is geleegd. Voorts wordt het oog getroffen door de zware steenbalk met brasem met achter de standerd het maalkoppel met 14der stenen op de achtermolen.

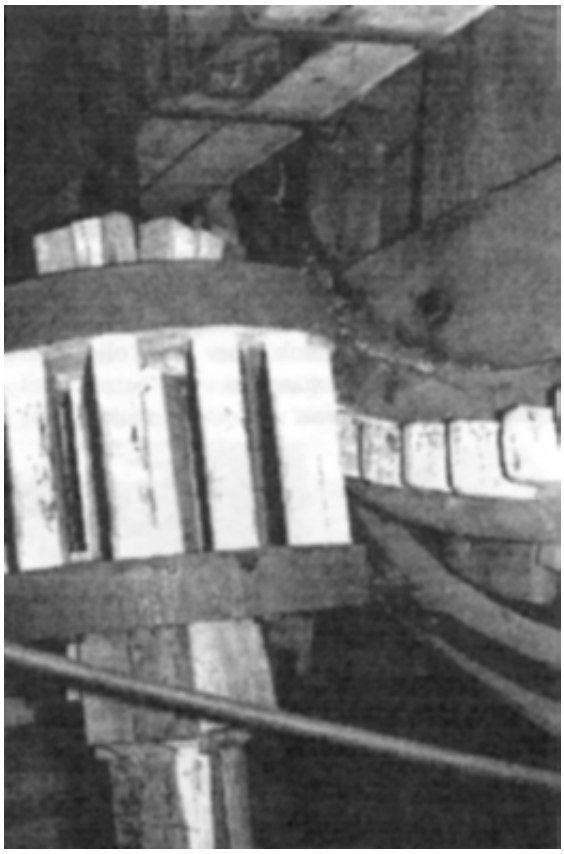

Het tandkrans op het oude bovenwiel met het rondsel van de achtermolen.

Weer een trapje op en we komen op onze derde zolder, de steenzolder waar we de steenkuip met 17der kunststenen op de voormolen aantreffen. Achter het bovenwiel zien we de lantaarn van het steenkoppel op de maalzolder en aan de voorzijde uiteraard die van het koppel op de steenzolder. Voorts valt het lange sabelijzer op of moeten we hier spreken van lang sabelhout. Het is namelijk van hout gemaakt. Boven ons zien we het luiwerk en de vernieuwde houten as waarbij we opmerken dat bij die gelegenheid ook het hekwerk van het oud-hollands gevlucht vernieuwd is.

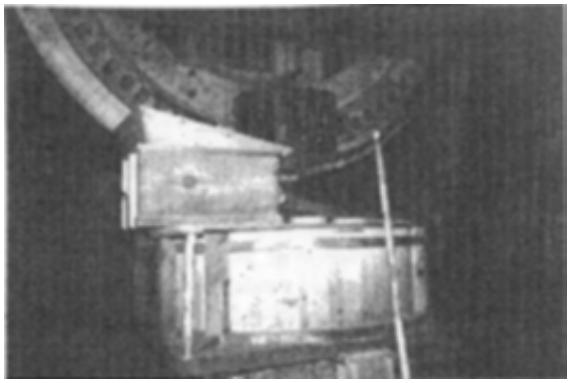

De voormolen boven de standerd met het bovenwiel en het rondsel.

Nadat we nog even genoten hebben van het door de zon vel beschenen landschap met zijn pas geploegde akkers, sluiten we de molen en gaan naar beneden. Voordat we de opberg-ruimte onder de paraplu sluiten kijken we nog even naar het daar aanwezige slagblok van een oliemolen inclusief jaagijzers, staanders en haren. Dit slagblok hoort weliswaar niet in de molen thuis maar is het aanzien ten volle waard. Tezijnertijd zal dit blok, dat eigendom is van Jan Selten, een plaatsje krijgen in Holtens Molen te Deurne.

Het houten lange sabelijzer van de vang en het ijzeren korte sabelijzer daar omheen.

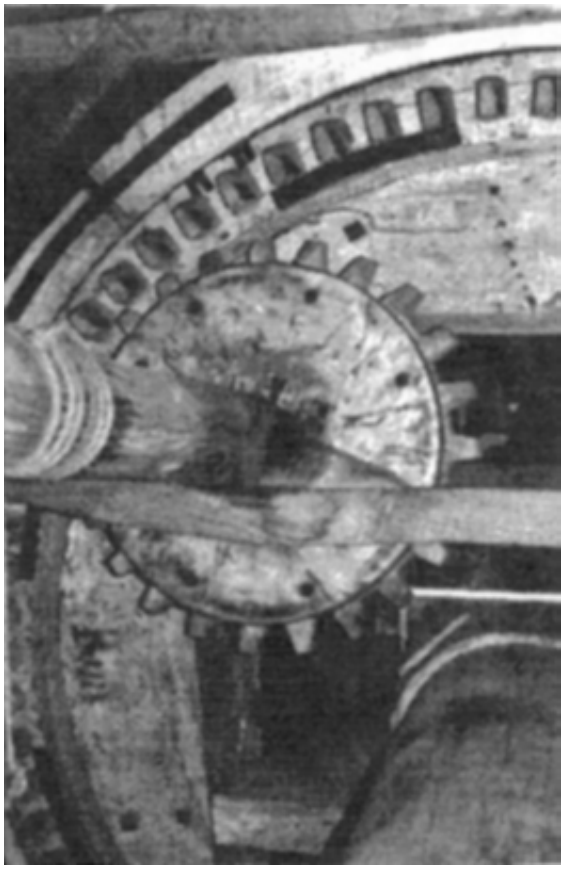

Het varkenswiel op de luias en het bovenwiel. Op standerdmolens is een kammenluiwerk gebruikelijk.

Nu nog even de sleutel terugbrengen en dan naar huis. Dit liep echter even anders want Alie had koffie en gebak. Jan werken en ik achter het gebak; wat kan het leven van een vrijwillig molenaar die ook nog tracht te schrijven toch goed zijn. Jan en Alie, hartelijk dank voor de medewerking.

Tekst : Frits Harteman
Foto's : Frits Harteman en Robbert Verkerk

Carnaval in Riekevort

Groen gewassen in 1991 en 1995

De meeste molens staan te ver van de dorpskern om wat van een carnavalsoptocht te merken. De "Luctor et Emergo" te Rijkevoort niet. De tocht begint en eindigt voor de molen en passeert hem ook nog eens tweemaal.

Dit was voor de molenaars Valerie Aben en Robbert Verkerk in 1991 de aanleiding om ook wat aan carnaval te doen op de molen. Het motto wat verzonnen was, was: "Riekevortse Dreugmeule!". Enige weken lang zochten ze thuis de kasten af naar oude kleren. Ook een laken werd meegebracht voor het spandoek. De dag voor de optocht werd het spandoek verzwaard met een lat en de tekst aangebracht. Dit gebeurde met oud vet, want viltstiften of verf hadden we niet.

Op de dag van de optocht werden de wieken versierd met verschillende kledingstukken en het spandoek werd vanaf de stelling naar beneden gehangen.

Dit jaar wilden we weer meedoen. Tijdens de voorbereidingen zeiden enkele sprekers iets over de groene kleur van de molen. De west-

Het bord op de stelling met de tekst "Volgend jaar maken we 'm rood".

Valerie passeert als rechter op een wagen de molen.

zijde boven de stelling was twee jaar geleden nog wit, maar lijkt nu meer op een weiland. We probeerden hier op in te haken.

Bij onze buren werden 200 honderd groene ballonnen en 90 meter groene slinger besteld. Als motto werd gekozen voor "Volgend jaar maken we 'm paars". Valerie zou voor een bord zorgen. Het was immers de tweede keer, dus nu was een spandoek niet goed genoeg meer.

De molen versierd met ballonnen en groen papier. De grote groene plek op de romp is goed te zien. (zelfs in zwart-wit)

Op de zaterdag voor de optocht was het blazen geblazen. Met een compressor wel te verstaan. Deze stond in de aangrenzende winkel en kon gebruikt worden. Ikzelf liet de lucht in de ballonnen en knoopte ze dicht, Valerie's fanclub van Zonnepitten (geen maalgoed) deed er touwtjes omheen en Valerie hing ze aan een groot touw, om knappen te voorkomen.

De 200 ballonnen werden vervolgens omhoog gehesen over de stelling en in de molen opgehangen. Het bord stond al klaar. De tekst was

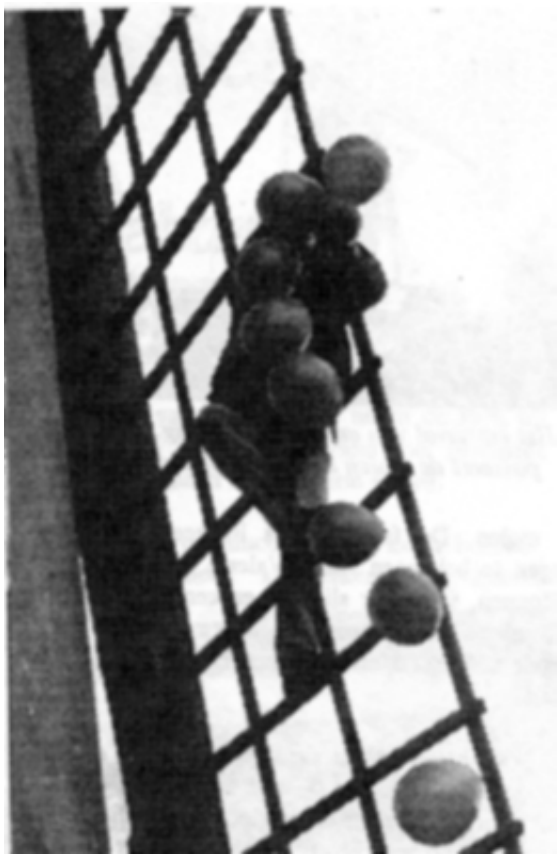

Valerie knoopt nog wat ballonnen in de binnenroede. In totaal gingen er ongeveer 100 ballonnen in het gevlucht.

echter "Volgend jaar maken we 'm rood". Voor paars was geen ruimte. Paars zou ook een beetje een verzoek aan de goden zijn geweest. Ben Verheijen weet dat met behulp van besjes en vogels een molen wel degelijk paars kan worden.

Het prinselijke paar passeert de molen als afsluiting van de optocht terwijl de hagelbui nadert.

Het carnaval van enkele jaren terug. De kerk passeert de molen tegen een blauwe lucht.

De volgende ochtend was er om 11 uur appèl op de molen. De fanclub was in geen velden of wegen te bekennen zodat Valerie en ik zelf 200 ballonnen, 90 meter slingers en een bord konden ophangen. 100 ballonnen in het gevlucht, zo'n 60 aan de stelling, 3 uit de ramen en zo'n 30 aan de staart.

Met vier halve zeilen draaide de molen rond 1 uur versierd rond. Net op tijd voor de optocht en voor Valerie om zich te verkleden voor deelname aan diezelfde optocht. Frits hielp verder bij het toezicht op de molen en deed tijdens de optocht samen met mij aan gymnastiek, om enigszins warm te blijven.

Bij de laatste doorkomst van de optocht maakte ik foto's vanaf de weg met de molen op de achtergrond. In de verte zag ik reeds een zware hagelbui aankomen. Net na de optocht snel de molen in en meteen naar het vangtouw. nog net op tijd voor de bui, die ongeveer 30 seconden later met zeer zware windstoten losbarstte. De molen lag toen echter al, met vier halve zeilen

Een spandoek met de tekst "Riekevortse Dreugmeule!" van 1991.

De vlaggetjes tussen de wieken en de schone was aan de wiek.

aan de ketting. Meteen werden de honderd ballonnen van de stelling en de staart losgesneden en deze waren een minuut later door de dorpsjeugd meegenomen.

Na de bui werden de slingers verwijderd. Dit leverde mij volledig groene handen op, die pas twee dagen later helemaal schoon waren. De ballonnen konden echter niet meer uit de wieken verwijderd worden, omdat deze te glad waren na de bui. Niet alleen de romp wordt tenslotte bedekt met algen. Maandag sloot Valerie dan ook een geslaagd carnaval op de molen af met het lossnijden van de ballonnen.

Tekst en foto's: Robbert Verkerk

Openluchtmusea

"Maihaugen" te Lillehammer

De meeste mensen kennen Lillehammer van de Olympische Spelen van 1994. Later in dat jaar bezocht ik de kleine stad aan het Moisa-meer op weg naar midden-Zweden. Natuurlijk werd er een bezoek gebracht aan het gezellige centrum en de olympische schans boven het dorp, maar het belangrijkste doel was een openluchtmuseum.

In 1885 vestigde de tandarts Anders Sandvig zich in Lillehammer. Sandvig leed aan tbc en kwam naar Lillehammer om er te sterven. Om iets na te laten na zijn dood, besloot hij om bedreigde gebouwen uit het Gudbrandsdal te redden en onder te brengen in een openluchtmuseum. Blijkbaar is het opzetten van zo'n museum een gezonde bezigheid, Sindvig overleed pas in 1950.

Belangrijk voor een openluchtmuseum in Noorwegen is minstens een Staafkerk. Ook Maihaugen heeft zo'n kerk. De kerk komt uit Garmo, bij Lom (waar trouwens de mooiste Noorse Staafkerk staat). In 1882 was de kerk afgebroken en de onderdelen werden op een veiling verkocht. De rest werd verbrand. Trond Eklestuen wist dat dit een vergissing was en kocht de meeste onderdelen op de veiling.

Eén van de noorse korenmolens in Maihaugen. Let op de afwijkende dakconstructie

Sandvig hoorde hiervan en liet de kerk te Maihaugen opbouwen. Het Nordic Museum in Stockholm gaf Sandvig in 1937 het interieur van de oude kerk van Hustad, wat nu in de kerk uit Garmo zit. En zeker dit interieur met prachtige beschilderde wanden is de moeite waard.

Wie een Noors openluchtmuseum heeft bezocht, weet dat het meest kenmerkende de houten huisjes met gras op het dak zijn. Overal in het museum komt men deze schilderachtige huisjes tegen. Twee grote objecten zijn de grote boerehoeven genaamd Bjornstad en Oygarden. Verder zijn de berghuisjes en de visserskerk met de kleine woningen zeer interessant.

Het horizontale waterrad van een noorse molen. Het water valt tegen de schuine schoepen aan.

In het hoofdgebouw is verder een rondgang gebouwd langs vele ingerichte werkplaatsen van vroeger zoals een zilversmid, een schilder, een fotograaf en een tandarts (de uitrusting van Sandvig zelf).

Ondanks dat er enkele mensen werken in het museum, bijvoorbeeld rond de boerderijen, is het zeker geen levend museum. In enkele hutten wordt de haard gestookt en zitten er mensen bij in oude Noorse kostuums, doch het

Het interieur van een kleine watermolen. De loper wordt door de wateras direct aangedreven.

blijft een dood museum.

Dat geldt ook voor de 5 molens in het museum. Noorwegen heeft vroeger waarschijnlijk een handvol windmolens gehad, maar daar is al lang niets meer van over, zodat ook dit museum alleen maar watermolens telt.

Net achter de boerderij Bjornstad (Berenstad) liggen 3 Noorse watermolens op een beekje. Hierbij wordt met de uitdrukking Noorse molens niet bedoeld dat ze uit Noorwegen komen, maar dat het molens met horizontale raderen zijn.

De volmolen van Maihaugen. Het grote bovenslagrad is op een klein stroompje gezet.

Onder de molen staat een horizontaal rad met schuine schoepen. Een schuine goot loopt excentrisch naar dit rad toe. De energie van het vallende water uit de goot wordt rechtstreeks omgezet in beweging van het rad. De verticale wateras drijft de loper aan.

De stenen staan op een verhoging. Aan de buitenzijde van de uit balken opgebouwde zijwand, zijn de koppen van de twee ondersteuningsbalken voor de ligger te zien. Om de kleine loper en ligger ligt een kuip, welke aan de voorzijde een opening van ongeveer 10 centimeter heeft. Hierdoor kan het meel er tussenuit. De kaar hangt boven de stenen, met een kleine schoe eronder. Een stok vanaf de steen tikt deze schoe aan en verzorgt de toevoer.

Onderweg op de beek vonden we het restant van een vierde Noorse watermolen. Het rad was reeds verdwenen, doch de wateras was nog aanwezig. Even verderop staat een volmolen. Het grote bovenslagrad staat een beetje zielig boven een miezerig stroompje. Zelfs in de museum vermeldt men dat het hier een bovenslagrad betreft, maar er is blijkbaar niemand op het idee gekomen om er een goot naar toe te laten lopen. Helaas was de molen geheel afgesloten en van binnen zo donker dat er tussen de luiken door niets was te zien van het interieur.

Al met al is Maihaugen wel een interessant museum. Het is echter niet met zijn tijd meegegaan. Ook de museumgids ziet er fraai uit, maar alles wordt wel erg summier behandeld. Over de molens staat er bijna niets in. Alleen over de volmolens is nog een klein stukje terug te vinden. De gids is verkrijgbaar in het Engels, zoals in de meeste openluchtmuseum. Als je in het Engels vraagt naar een gids in het "dutch" krijg je standaard in heel het noorden een gids in het 'deutsch" terwijl men goed weet dat dat "german" is in het Engels. Qua prijzen is Noorwegen een heel duur land. Ansichtkaarten bijvoorbeeld kosten ook in het museum 2 gulden.

Tekst en foto's: Robbert Verkerk

Molens in de regio

"DE VOORUITGANG" TE OEFFELT

De kruibok is wat hoger opgehangen zodat het kruien voortaan aanzienlijk gemakkelijker verloopt. Hoewel enige lekkages in het dak zijn verholpen blijft het toch lekken zodat er nog het een en ander moet gebeuren. Ofschoon het verlanglijstje van molenaar Theo van Bergen in het jaarverslag over 1994 nog niet is afgewerkt draait en maalt de molen iedere week.

DE "BERGZICHT" TE GASSEL

Met de molen wordt nog zeer geregeld gedraaid door Jan van Haren. Binnenkort wordt er gekeken naar de rietbedekking. Vooral de onderzijde van het achtkant begint uit te zakken. Jan vreest dat er gaas omheen gedaan moet worden. Dit is minder mooi maar bespaart kosten.
Er wordt overwogen om de inrijpoort aan de zuidwestzijde (richting bos) weer te reconstrueren. De uitbouw zal dan verdwijnen en er wordt een gewelf aangelegd.
De loper is niet helemaal goed af te stellen. Enige tijd geleden is de steenschijf vervangen. Jan wilde hiervoor een schijf met minder kammen om de overbrengingsverhouding te verbeteren. Dit bleek echter geen verbetering te zijn. Zeker door de slechte biotoop moet de molen veel toeren maken om constant te lopen. Door de grotere overbrengingsverhouding loopt hij daarbij nu te hard. Ook de afstelling van de stenen werd een probleem. De loper blijft licht bonken. Het is goed te traceren waar de steen bonkt, maar het verzwaren met lood heeft tot nu toe geen resultaat gehad. Pennetjeswerk is immers net als een engelse rijn moeilijk af te stellen.

DE "MARIAMOLEN" TE HAPS

Over deze molen mochten wij geen nieuws ontvangen. Wel is bekend dat er niet meer mee gedraaid wordt hoewel hij wel draaivaardig is. Jammer, maar helaas.

STELLINGMOLEN TE KATWIJK

De baard van de molen heeft losgehangen maar is inmiddels gerepareerd. Verder zijn er geen bijzonderheden te melden en gaat alles naar wens, aldus Peter Simons die hieraan toevoegt dat hij nog een leerling-molenaar kan gebruiken.

"DE HEIMOLEN" TE SINT HUBERT

De molenaars hebben noodgedwongen besloten voorlopig niet meer met deze molen te draaien. De reden hiervan is gelegen in het feit dat tijdens het vangen de velg van het bovenwiel op een van de koebouten loopt. Op dat moment waant men zich in een smederij, vuur dus. Het besluit om te stoppen was derhalve niet moeilijk. Verder is het luiwerk defect. Wij hopen dat de eigenaar van de molen in dit geval de gemeente Mill de molenmaker spoedig opdracht geeft deze gebreken en nog wat andere reeds bekende euvels spoedig te verhelpen, want de molen wordt er bij deze stilstand niet beter op. Verder lazen wij in de krant dat de Gemeente Mill in het kader van boomplantdag van plan was de eiken die destijds gekapt zijn te vervangen. Wij hopen echt dat dit niet bij de molen is, anders begint de ellende weer van vooraf aan.

DE "KORENBLOEM" TE MILL

De situatie betreffende deze molen is nog altijd

onveranderd.
Er valt derhalve geen nieuws te vermelden.

"DE STER" TE WANROIJ

Voor eventuele bijzonderheden zie het artikel over deze molen elders in dit nummer.

DE "JAN VAN CUIJK" TE CUIJK

Wij ontvingen van de molenaar een jaarverslag over 1994. De hierin geuite wensen en klachten die wij reeds eerder in De Molenvriend hebben aangekaart zijn nog steeds niet verholpen. Wij blijven moed houden.

"DE KORENBLOEM" TE OPLOO

Van deze molen en de watermolen mochten wij van de molenaars het jaarverslag over 1994 ontvangen. Hierin beschrijven de molenaars de werkzaamheden welke door hen zelf en de molenmaker zijn verricht. Tevens treffen we een opsomming aan van bijzondere draaidagen en bezoek.

WATERMOLEN TE OPLOO

Voor het jaarverslag zie de opmerking bij de Korenbloem te Oploo. We kunnen hieraan toevoegen dat voor groepen de mogelijkheid bestaat om na een excursie aan de wind- en de watermolen, in het huisgedeelte van de watermolen van koffie en gebak te genieten. Voorts is er contact geweest met het Waterschap over het waterpeil. Volgens het verslag komt hierin verbetering. In de toekomst zal het mogelijk zijn dat de molenaars zelf het waterpeil binnen afgesproken marges kunnen regelen. Hiertoe zal een drempelstuw vóór de watermolen en een klepstuw achter de molen worden aangebracht.

"LUCTOR ET EMERGO" TE RIJKEVOORT

Aan het begin van het jaar is er weer een gesprek geweest van de molenaars, verenigd in de Stichting Molens van de Gemeente Boxmeer en de gemeente. Tijdens dit gesprek is geklaagd over het niet draaivaardig zijn van de molen te Rijkevoort. Er werd terstond getelefoneerd en twee dagen later was de opdracht verstrekt om de as op te tempelen. Dit werd enige dagen later uitgevoerd door molenmaker Harry Beijk. De pen moest echter ook iets worden opgetempeld. Hiervoor heeft Harry nog geen opdracht gekregen, omdat de gemeente eerst het tienjarenplan wil doorspreken. Als dit te lang duurt moeten de molenaars maar weer een onderhoud aanvragen met de gemeente.
Ook de electriciteit zou worden aangelegd. Hier is echter nog niets van gemerkt. Wel is de sleutel van de meterkast buiten de molen voor de tweede maal afgebroken, zodat de molenaars nu geheel verstoken zijn van electriciteit. Dit brengt ook de geplande schilderbeurt van de stelling in het voorjaar in gevaar. Met de hand valt er niet tegen de oprukkende algen op te schuren.
Met de buurvrouw van het oudste molenaarshuis, aan de noordwestzijde, is afgesproken dat de berken uitgedund c.q. afgekort mogen worden. Deze klus hopen de molenaars nog in maart te voltooien.
Een van de zeilkettingen is afgebroken tijdens het klampen. Hij miste een molenaar op ongeveer 1 meter. Inmiddels is reeds een nieuwe ketting aangebracht.
Over het gevierde carnaval wordt elders in dit nummer iets verteld.

"DE HOOP" TE BEERS

Het stichtingsbestuur is onlangs bijeen geweest voor het maken van een actieplan. Mogelijk dat in het volgende nummer wat nieuws over de restauratieplannen kan worden vermeld.

DE "MARTINUS" TE BEUGEN

Na ongeveer 'n jaar lang kommer en kwel te hebben verkondigd over de toestand van de molen en de restauratieplannen is er nu eindelijk goed nieuws. In de raadsvergadering van 9 maart 1995 is de Gemeenteraad van Boxmeer accoord gegaan met een voorstel van B & W om een krediet van *f* 375.000 beschikbaar te stellen voor de restauratie. Nu maar hopen dat de opdracht aan de molenmaker snel verstrekt wordt en dat deze met spoed de werkzaamheden kan starten. In ons volgend nummer komen wij hierop uiteraard terug en hopen u dan te kunnen informeren over de voortgang van het werk.

van Eeten & Reijs Notarissen
Lid s.w.v. Land van Cuijk

Postadres: Postbus 11, 5450 AA Mill.
Kantooradres: Bernhardstraat 13, Mill. Tel. 08859-51276, fax 54063

Molenkaarten-verzamelaars opgelet:

Nu verkrijgbaar catalogus van alle Limburgse wind- en water-molens. Als u *f* 5,25 overmaakt op giro 2150134 of Rabo Heythuysen 122297415 ontvangt u de catalogus plus gratis bestellijsten voor ansichtkaarten of foto's, want van elke molen is een ansichtkaart of foto verkrijgbaar.
Er is ook een catalogus verkrijgbaar van alle Limburgse kerken en alle Limburgse gemeentehuizen. Deze zijn op dezelfde wijze als boven verkrijgbaar.

T. Linssen
In het Tienderveld 137
6093 JK Heythuysen